

Practici naționale de informare și consultare în Europa

Rezumat

Introducere

Acest proiect urmărește explorarea experiențelor recente din practica de informare și consultare (I&C) la nivel național, bazându-se pe constatările raportului din 2011 al Observatorului European al Relațiilor Industriale (EIRO) intitulat „*Information and consultation practice across Europe five years after the EU Directive*” (*Practici de informare și consultare în Europa după cinci ani de la adoptarea directivei UE*) (Directiva 2002/14/CE). Cercetarea a analizat efectele directivei privind informarea și consultarea atât asupra practicii I&C la nivel național, mai precis asupra angajaților, a sindicatelor și asociațiilor patronale și a întreprinderilor (în special, a directorilor de resurse umane), cât și asupra sistemelor naționale de relații industriale. De asemenea, a studiat dacă practicile naționale asigură informarea și consultarea adecvată, eficientă și la timp a angajaților în interesul atât al angajatorilor, cât și al angajaților.

Cercetarea a inclus o analiză a literaturii de specialitate și 12 studii de caz. Trebuie menționat faptul că, în cea mai mare parte, cercetarea preexistentă se concentrează asupra Regatului Unit și a Irlandei, întrucât aceste state membre au făcut obiectul majorității materialelor publicate până în momentul de față, iar prezentul raport reflectă această limitare.

Contextul politicilor

Deși multe state membre ale UE au cadre legislative de informare și consultare cu o tradiție îndelungată, Directiva 2002/14/CE a marcat introducerea pentru prima dată a drepturilor generale ale lucrătorilor la informare și consultare prin intermediul unor structuri permanente pe întreg teritoriul Uniunii Europene. Se poate argumenta că propunerea legislativă a Comisiei Europene a fost puternic influențată de un număr de cazuri intens mediatizate de restructurări ale unor întreprinderi, implicând închideri de fabrici și disponibilizări pe scară largă, în care procedurile I&C au fost ignorate sau s-au dovedit ineficiente. În special, dezbaterile pe tema I&C de la nivelul UE a luat un nou avânt la începutul anului 1997, când Renault, producătorul multinațional de automobile cu sediul în Franța, a anunțat pe neașteptate că își va închide fabrica din Vilvoorde, Belgia, atrăgând după sine

pierderea a peste 3 000 de locuri de muncă. Comisia a considerat că este necesară o inițiativă a UE pentru a depăși neajunsurile din legislația națională și a UE – în special, faptul că, deși majoritatea statelor membre aveau un cadru legislativ statutar sau negociat care stabilea drepturile de informare și consultare la diferite niveluri de conducere (instituții, întreprinderi, grupuri), aceste drepturi nu erau întotdeauna respectate în practică. În plus, directiva urmărea să consolideze rolul partenerilor sociali în facilitarea unui proces I&C eficient.

Principalele constatări

În ceea ce privește gradul diferit în care directiva a determinat schimbări în mecanismele/regulamentele naționale cu privire la I&C, un raport EIRO din 2008 a identificat trei categorii principale de schimbări:

1. nicio schimbare sau practic nicio schimbare (Austria, Franța, Germania, Țările de Jos, Portugalia, Slovenia);
2. schimbare minoră (Belgia, Republica Cehă, Danemarca, Finlanda, Grecia, Ungaria, Letonia, Lituania, Luxemburg, Norvegia, Slovacia, Spania, Suedia);
3. schimbare majoră (Bulgaria, Cipru, Estonia, Irlanda, Italia, Malta, Polonia, România, Regatul Unit).

În mai multe țări în care nu s-a înregistrat „nicio schimbare sau practic nicio schimbare” sau în care s-a înregistrat o „schimbare minoră”, acest lucru a reflectat faptul că unele guverne anticipaseră schimbarea legislativă în directivă, cum a fost cazul în Ungaria și Slovenia.

Impactul directivei asupra practicilor naționale de informare și consultare a fost foarte limitat în majoritatea statelor membre. Dovezile, deși limitate, care există până în prezent sunt în mare măsură centrate pe Regatul Unit și Irlanda – sisteme în cadrul cărora a fost necesar cel mai mare nivel de schimbare. A existat un impact nesemnificativ sau nu

a existat niciun impact în țările cu sisteme naționale de informare și consultare preexistente în care nu s-a înregistrat nicio schimbare sau practic nicio schimbare (categoria 1) sau în care s-au înregistrat schimbări minore introduse prin legislație (categoria 2). În mai multe state membre fără sisteme statutare de informare și consultare preexistente (categoria 3), legislația a introdus pentru prima dată un drept statutar de consultare generală. Cu toate acestea, în practică, efectul directivei nu a fost suficient de puternic pentru a genera o schimbare instituțională majoră, deși a avut loc o adaptare instituțională. De exemplu, atât Polonia, cât și Regatul Unit au introdus legislația pentru prima dată; cu toate acestea, gradul în care sistemele naționale au suferit schimbări majore la nivel organizațional este limitat și cu siguranță nu a modificat caracterul procesului I&C. Aceasta poate explica cel puțin parțial indiferența larg răspândită a partenerilor sociali față de efectele directivei în urma transpunerii.

Studiile de caz prezintă o mare varietate de abordări la nivel organizațional. În cadrul organizațiilor care au fost cele mai active din punct de vedere al consultării (DutchAirline, GreekBrewery, UKIT), schimbările organizaționale majore au fost temperate de prezența reprezentanților bine informați ai lucrătorilor, care s-au implicat în mod activ în aspecte esențiale precum reducerea numărului de lucrători disponibilizați în urma restructurării. La un nivel mai puțin avansat (dar semnificativ totodată), deși principiul deciziilor manageriale nu a fost modificat în unele organizații, detaliile privind modul în care au fost puse în aplicare schimbările au suferit modificări prin intermediul consultării. În cele din urmă, a existat o a treia tendință de deschidere spre consultare a aspectelor micro-operaționale, dar în cazul căreia aspectele majore au fost rezervate deciziei conducerii.

Nu s-a identificat niciun tipar specific în studiile de caz în ceea ce privește țara sau sectorul în care activa organizația; calitatea consultării a depins mai degrabă de măsura în care conducerea s-a dedicat procesului I&C. Conducerea care avea o cultură de susținere a consultării active era mai predispusă să discute cu reprezentanții lucrătorilor despre aspectele majore legate de schimbarea organizațională.

Legislația nu a adus schimbări fundamentale în cadrul niciunui sistem național de relații industriale. Țările cu sisteme de informare și consultare existente, consacrate prin lege, care sunt susținute de posibilitatea sancționării semnificative în caz de nepunere în aplicare a cerințelor legale minime sunt mai predispușe să aibă întreprinderi care asigură un proces activ de consultare în comparație cu țările care aplică doar constrângeri ineficiente.

Pe baza dovezilor existente limitate, legislația nu a condus la un progres semnificativ în ceea ce privește cantitatea și calitatea organismelor de informare și consultare. Deși Comisia a încercat să creeze un sistem în care puteau fi anulate deciziile semnificative

luate în absența consultării, lipsa unor sancțiuni importante în legislație și faptul că guvernele cu niveluri scăzute de susținere legală pentru procesele I&C (precum Irlanda și Regatul Unit) au utilizat principiul subsidiarității pentru a evita crearea unui drept fundamental la informare și consultare, au afectat eficacitatea globală a legislației. În mod similar, în cazul țărilor cu legislație bine dezvoltată în materie de I&C, aceasta a oferit, în general, un grad mai mare de protecție pentru lucrători decât cel prevăzut de lege, având astfel un efect redus per total.

Concluzii

Directiva 2002/14/CE nu a jucat un rol foarte însemnat în ceea ce privește crearea unui proces I&C semnificativ la nivel organizațional. Cercetarea indică faptul că rareori există o cerere directă de informare și consultare la nivel general din partea lucrătorilor, iar cererea de creare a unui forum I&C poate avea loc după adoptarea unei decizii care să afecteze contextul organizațional. Crearea de drepturi specifice de informare și consultare în jurul unor circumstanțe organizaționale specifice a fost mult mai eficientă, deoarece un anumit set de circumstanțe declanșează necesitatea consultării.

Deși directiva nu a dat naștere unui nou val de consultări semnificative în țările care au introdus pentru prima dată legislația generală privind informarea și consultarea, aceasta a jucat rolul unui „factor motor” în încurajarea unor organizații, în special a multinaționalelor cu sediul în Regatul Unit și Irlanda, de a institui și/sau consolida procesele I&C. În mod similar, gradul mare de flexibilitate permis de directivă și legislația națională partenerilor sociali nu a încurajat adoptarea pe scară largă a practicilor I&C.

În ceea ce privește bunele practici, nu este surprinzător că Țările de Jos – prezentate ca un model de consens în materie de relații industriale și care dispun, de asemenea, de o legislație importantă privind informarea și consultarea – au produs cazuri în care au avut loc procese semnificative de informare și consultare. În al doilea rând, angajamentul conducerii privind resursele pentru susținerea unui proces I&C eficient și în ceea ce privește consultarea asupra unor aspecte dificile (precum și asupra unor aspecte operaționale de nivel inferior) reprezintă atât o contribuție la, cât și rezultatul unei consultări semnificative. În alt treilea rând, un proces I&C semnificativ presupune ca părțile participante la proces să își asume un angajament de durată față de acesta, în loc să îl considere drept un mecanism care trebuie pus în aplicare prin prisma cerințelor legale sau organizaționale.

Informații suplimentare

Raportul *National practices of information and consultation in Europe* (*Practici naționale de informare și consultare în Europa*) este disponibil la adresa: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1329.htm>

Raportul *Information and consultation practice across Europe five years after the EU Directive* (*Practici de informare și consultare în Europa după cinci ani de la adoptarea directivei UE*) este disponibil la adresa: <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/tn1009029s/index.htm>

Pentru informații suplimentare, luați legătura cu Christian Welz, director de cercetare: cwe@eurofound.europa.eu